

A FAL VONZÁSÁBAN

A TOLCSVAI KURUC-
UDVAR ÚJ Szőlő- ÉS
BORFELDOLGOZÓ ÜZEME

A borászat gyökerei a tolcsvai Kuruc-udvarban a középkorig nyúlnak vissza. Az Oremus szőlőfeldolgozó egy a XVII. században elbontott középkori kápolna kőmaradványon kapta a nevét. A gótikus maradványon ugyanis imára kulcsolt kéz volt látható. Az imádság latinul oratio. Oremus azt jelenti, hogy imádkozunk.

A vulkáni tufakőzetbe kézzel vájt pincék a XIII. század óta őrzik Tokaj-Hegyalján a borokat. A több kilométer hosszú föld alatti pinceágak többemeletes labirintusaiban, a helyi kádárok által készített gönci (136 liter) és szerednyei (220 liter) tölgyfahordókban éveken át érlelődik a vinum regum avagy rex vinorum. E sötét, külvilágító majdnem teljesen elzárt ódon terekben a légnedvesség és hőmérséklet közel állandó. A tiszta levegőt egyrészt a szellőzők, az úgynevezett „léleklyukak” biztosítják, másrészt a pincék falán vastagon megtelpedő, fekete, gyapjas nemes pincepenész, a Cladosporium cellare.

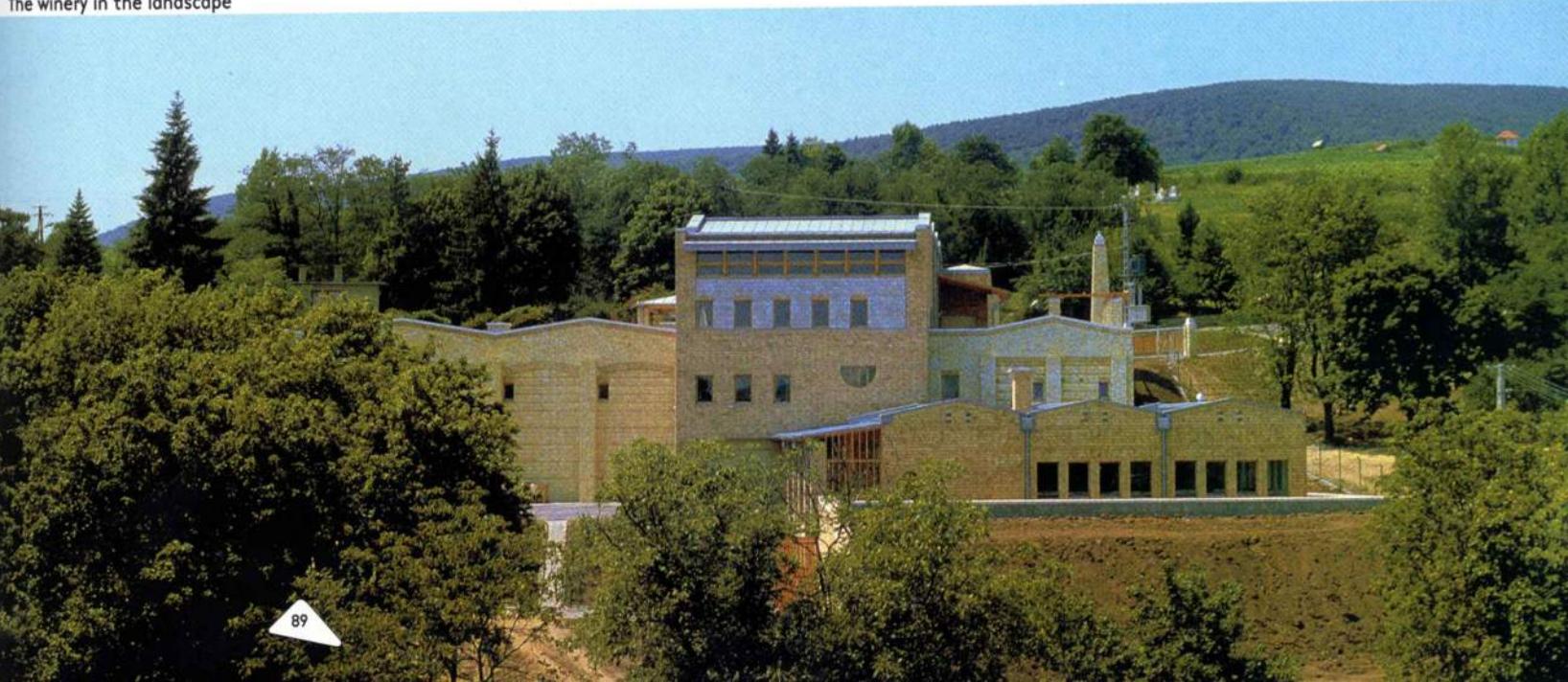
A vidék leghíresebb borának, a tokaji aszúnak a története a XVII. század elején kezdődött, amikor Szepsy Laczkó Máté református prédikátor elkészítette az első híres aszút az

A borfeldolgozó üzem a tájban
The winery in the landscape

tervezőtárs SELÉNYI GYÖRGY
megbízó TOKAJ OREMUS KFT.
kivitelező ADEPTUS RT.

Műhely- és traktorszín udvar
Courtyard of workshops and the tractorhouse

A műhelyblokk és mögötte a főépület északi vége (fotó: Sugár Péter)
The workshops and the end of the main building (photo: Péter Sugár)

Oremuson, 1630 húsvétjának ünnepére. A hagyományt nemesi családok, a Szirmay, a Dessewffy, a Seredy, a Vay család vitték tovább. A Rákóczi tulajdonlása idején az itt termett borok egész Európában keresettek lettek.

A kitermelés volumenének növekedésével azonban a huszadik század vé-

gére az egymástól távol működő üzemrészek közötti szállítás, szervezés számos nehézsége ütközött. 1993-ban a David ALVAREZ, a híres spanyol vörösbőr, a VEGA SICILIA tulajdonosa és a magyar állam közös befektetéseként megalakult TOKAJ-OREMUS Szőlőbirtok és Pincészet új üzemi részleg építését kezdeményezte a Kuruc-udvar területén. Az új épület nem leváltja a több évszázados hagyományt, hanem kiegészíti azt, megkönyvíve, egy helyen összpontosítva a szüretet követő munkafázisokat a préseléstől egészen a címkézésig.

A régi és új technológiák harmóniájának megfelelően alakult az építészeti koncepció is: dialógus a hagyományos formák, építőanyagok világával, beleolvásztás a tájba. Az új épület négy kódöt rejt magába: a közeli Waldbrott-kastély (ma általános iskola) kis hajlásszögű bádoggal fedett nyeregtetjének kódját, a borpincék kódját, egy ipari kódot és végül a bazilikális szakrális terekét. Míg az előbbi helyi, kötődik a régió hagyományához, a három utóbbi univerzális, sőt fellelhető együtt olyan jelentős kortárs épületen is, mint Rafael Moneo meridai Museo Romanóján. (Érdekes, véletlen egybeesésről van szó — az említett épületet Sugár Péter nem látta.)

Formailag az épület három részből tevődik össze: egy „hosszházból”, melynek jobboldali két-ötödéből nő ki a kb. egyötöd szélességű „torony”. Ehhez a koordináta rendszerben működő kompozícióhoz kötődik lazán kb. tíz fokos alaprajzi elforgatással az alacsonyabb

tömeg, melyet kelet felől részben befed a felfuttatott talaj. A hosszház két „hajóra” tagozódik, a keleti tartályos erjesztőre és a teljesen ablak nélküli, fehérrel szellőztetett palackos érlelőre. Mindkét nyolc mezőhosszúságú belső tér hármas tagolású. Az elsőben oszlop-sor képez fő- és mellékajtókat fiókos dongaboltozzattal fedve, a másodikban haránt irányú falak osztják „kápolnára” a „mellékajtók” terét. A többszintes „torony” tartalmazza a mechanikailag aktív technológiai folyamatokat szolgáló berendezéseket és a stabilizációs teret. Az elforgatott részben kapott helyet a palackozó, személyzeti részleg, kádárműhely és belső udvarral elválasztva a traktorszín.

Az építkezés megkezdése előtt a Tolcsva belterületén elhelyezkedő 20. 381 m²-es telken csak a klasszicista műemlék jellegű Stépán-kúria, vagy Kuruc-kastély, az ún. Zöld ház és a Kuruc-pince álltak, ami a fás, dombos terület 4, 34 %-os beépítettségét jelentette. Az új épület nettó szintterülete 3. 462, 96 m², beépített alapterülete 2. 408, 50 m², ami 16, 71 %-os beépítettséget jelent. Mivel azonban az épület jelentős része földdel fedett, ez az arány minden 9, 24 %. Ez a keletilejtő 15 %-os eséséből adódik, melynek teljes szintkülönbsége 25 méter, lejtésirányú vetületi hossza 165 méter (az épületen belüli szintkülönbség 8 méter).

A földbe rejtés révén a jellegzetes hegyaljai pincékhöz hasonló homlokzat jött létre, és a sáros, zajos üzemi részek

sem zavarják a Kuruc-kastély életét, amihez a két épület közötti 50 méteres tavolság is hozzájárul.

Kívülről az új épület legkifejezőbb architektonikus elemei a beszédes falak. Első pillantásra fel sem tűnik, hogy az épület mennyire zárt, mert a különböző kő és duplaméretű téglá falazati játéka, a támpillérek plasztikája megnyitják az épületet. Igazából csak a „torony” nyitottabb egy kicsit, mely jelzőként emelkedik ki az épület tájba és környezetbe olvadó fő tömegéből. Belülről az a falakból kinövő boltozatok a legmegragadóbbak.

Az anyagszerűséget kifejező fal S. P. építészében igen jelentős. Számról a fal alapvető rendező elem, az őskáoszt leváltó stratégia, mely az Édenkert falában, a Jeruzsálemi Szentély falában, városokat és épületeket kerítő falakban öltött testet.

De S. P. falai nem a historizáló posztmodern kulisszái, melyek pusztán tagadják a modernizmus anyagtalanítását, hanem nehéz, materiális elemek – áldozatok.

A huszadik század végének felületre összpontosító törekvései től tehát S.P. falai masszivitásukkal, jelenlétéükkel és főképp rendkívüli beszédedsgükkel térnék el, valahogyan úgy, mint ahogy Joseph Frank terei tértek el a modernizmus fóvonulatától, a középpont nélküli áramló tér semlegességtől (Lásd: Joseph Frank, Das Haus als Weg und Platz, mely szerint a ház mikrokozmosz, város és világmindenség kicsiben).

E falak és boltozatok vállalják a szakralitást, a rájuk rótt kozmikus szerepet.

A toronyépület: a mechanikai feldolgozás színhelye
The "tower" – the place of mechanical processing

Az épület nem egyszerűen historizál és elveti a modernizmust, hanem integrál, új egységet képez, építészettörténeti szintézist hoz létre, formai és szellemi, kozmológiai síkon egyaránt.

Távlati kép északnyugatról
General view from North-West

Enchanted

architect PÉTER SUGÁR / text RUDOLF KLEIN
photos KLEIN RUDOLF

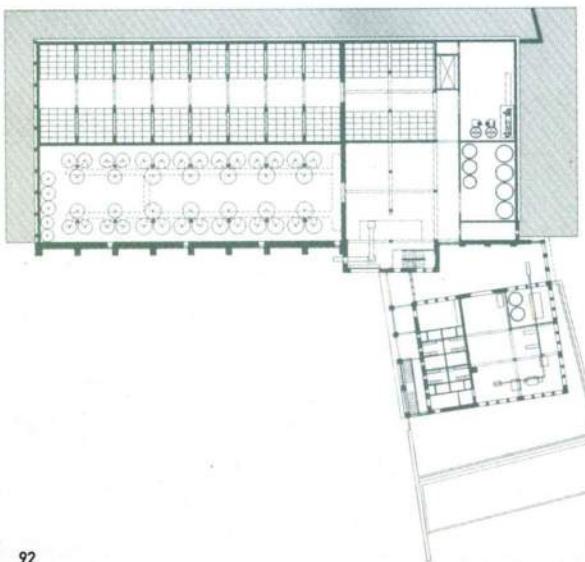
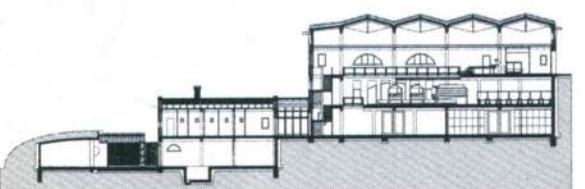
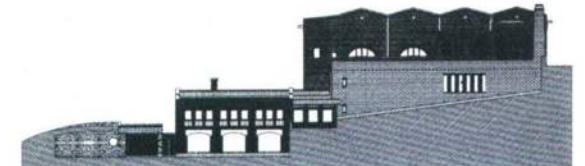
assistant designer GYÖRGY SELÉNYI
client TOKAJ.OREMUS LTD. contractor ADEPTUS INC.

Falazatrészletek
Masonry details

The roots of viniculture in the Kuruc-Yard of Tolcsva reach back to the Middle Ages. The Oremus vine-hill was named after the remains of a medieval chapel that had been pulled down in the 17th century. The Gothic ruins showed hands clasped in prayer. The Latin word for "prayer" is oratio. Oremus means, "let us pray".

The cellars hand carved in volcanic tufa of Tokaj-Hegyalja have been processing wine since the 18th century. In the multi-storey labyrinths of the several kilometres-long cellar corridors the vinum regum or rex vinorum ripens for years in the oak casks (either Gönci, with a capacity of 36 gallons or 136.6 litres, or Szerednye, 58 gallons or 200 litres)

Északi homlokzat, keresztmetszet és alaprajz
Northern elevation, cross-section and floor plan

Walls

THE NEW GRAPE AND WINE PROCESSING PLANT OF THE KURUC YARD AT TOLCSVА

prepared by local cooperers. The humidity level is ideal and the temperature is constant in these dark spaces cut off from the outside world. Fresh air is insured by the aerators, the so-called "soul-holes", and by the thick, black fury mould, also called "the noble rot", "Cladosporium cellare" on the walls.

The story of the most famous wine of the region, the Tokaji oszú started in the beginning of the 17th century, when Máté Szepsy Laczkó reformed minister prepared the first famous oszú wine on Oremus for the feast of Easter, 1630. The tradition was carried on by noble families, Szirmay, Dessewffy, Serédy, Vay. Under the rule of the Rákóczi family wines grown here became sought after all over Europe.

As the yield increased, transport and organisation of activities between the plant sections operating far from each other faced difficulties by the twentieth century. In 1993, the TOKAJ-OREMUS Vineyard and Winery – the joint investment of David ALVAREZ the owner of the famous Spanish red wine, VEGA SICILIA, and the Hungarian state – initiated the building of a new plant section on the area of the Kuruc-Yard. The new building does not replace but complement the several centuries-long tradition, making the work phases that follow the harvest (from pressing to labelling) easier and concentrated in one place.

A mechanikai feldolgozás belső tere
The interior of mechanical processing

The first is topped by a barrel-vault soffit, in the second crosswise walls divide the space of the side-aisles into "chapels". The multi-storey "tower" contains the machinery, mechanical processes and the stabilising space. The section that lies in an angle to the layout contains the bottle-filling area, the personnel section, the cooper work-unit and the tractor-yard separated by an internal courtyard.

Before the construction, the 20.381 m² plot at the inner areas of Tolcsva contained the neo-classical Stépán, the Kuruc castle, the so-called "Green house" and the Kuruc cellar. These took up 4.34% of the hilly woodlands of the area. The net floor space of the new building is 3,462.96 m², its built-up layout is 2,408.50 m², which results in a 16.71% built-up area. Since a considerable part of the building is covered by soil, this ratio drops to 9.24%. This is due to the 15% incline of the eastern slope. Its total lift is 25 meters. Its downhill projection length is 165 meters (the lift within the building is 8 metres).

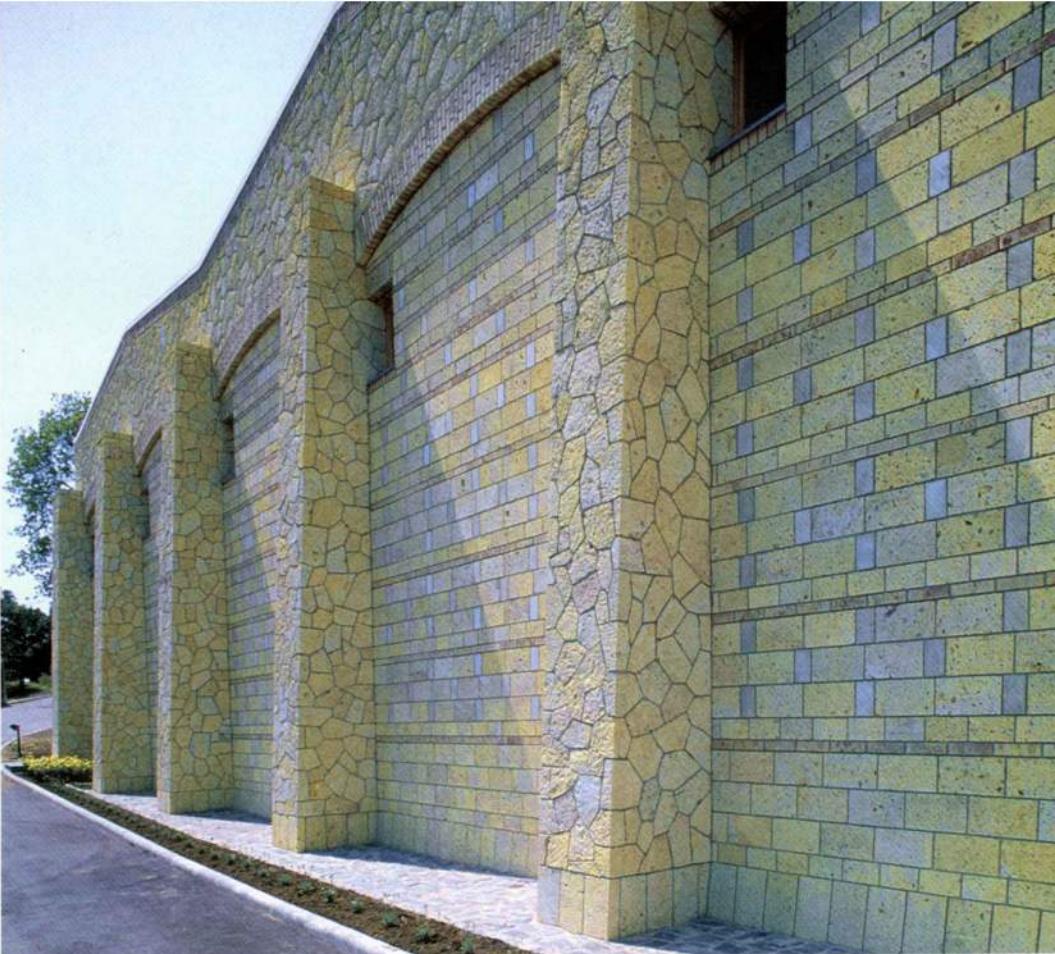
The soil-cover creates a façade that is very similar to the ones in the cellars of Hegyalja, and the muddy, noisy processing units do not disturb the life of the Kuruc castle. This is also ensured by the 50-metre gap between the two buildings.

From outside, the communicative walls are the most expressive architectonic elements of the new building. At first sight, one does not really notice how closed it is, because the interplay of various stone and double-sized bricks, the plastic image if the abutments open up the building. In effect, it is only the "tower" that is a bit more open, it stretches as a signal above the volume of the building which melts into the environment. From the inside, the vaults growing out of the walls are the most capturing elements.

The wall that expresses materiality plays an important role in Péter Sugár's architecture. The wall is the basic element of organisation of space, it is a strategy to replace chaos objectified in the walls of Paradise, in the walls of the sanctuaries of Jerusalem and in the walls around the cities and buildings.

However, the walls of Péter Sugár are not the coulisses of the historicistic postmodern that would merely deny the dematerialisation of modernism, but they are heavy, material elements.

By their massive presence and extraordinary expressiveness, the walls of Péter Sugár differ from the efforts of the 20th century, which concentrate on the surface, it resembles the spaces created by Joseph Frank, who broke away from mainstream modernism, from the neutrality of space floating without a centre. (See Joseph Frank, *Das Haus als Weg und Platz*, claiming

A tartályos erjesztő keleti fala
The Eastern wall of fermenter unit

that the house is a microcosm, the city and the universe in miniature.)

The stone wall of the "have" is decorated by a structural ornament: the arches represent the inner vaults on the longitudinal eastern façade and on the southern butt-edge wall. There is a different wall surface at the blind arched section, which differentiates the dichotomy of the strut-elements and the space behind. The counterforts that have a static role as well lend the building the air of the castle-wall. The tiny apertures placed interestingly in the corners chime in with the one-time "soul-holes".

The surfaces of the tower of various colour and texture are in dialogue, the small windows repeat themselves, and the ribbon windows that refer to modernism appear only under the roof. The walls of the tractor-yard and the workshop are expressive too, they relate to the other parts of the building, yet they are autonomous in their own ways.

The interior is dominated by ceiling. The structures arching between the walls depend on the processes executed here: the spaces of relatively quick mechanical processing are covered by wood and steel structures (stretched trumpet-weed roof, a bottling unit with a flat ceiling structured in pillars and beams). These are light and easy spaces. The alchemy and myth of wine processing are visualised by heavy ferro-concrete vaults at the units that host the long transubstantiation of wine. Regarding their forms, these units refer to the pre-modern church spaces of August Perret,

and thus to the traditional metaphysics of the church interior.

The walls and vaults undertake the sacred and cosmic role imposed upon them. The building does not simply enter history and deny modernism, but it integrates, creates a new unity and a synthesis in architectural history regarding formal, spiritual and cosmological aspects.

A palackos érlelő interiörje
The interior of the bottled vine fermenter

